

ÄHTÄRIN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2024

TARKASTUSLAUTAKUNTA 2021-2025

Sisällysluettelo

1.	PUHEENJOHTAJAN KATSAUS	2
2.	TARKASTUSLAUTAKUNTA 2021-2025.....	3
2.1.	Tarkastuslautakunnan kokoonpano	3
2.2.	Tarkastuslautakunnan työskentely.....	3
3.	EDELLISEN VUODEN ARVIONTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	5
3.1.	Vuoden 2023 arviointikertomuksen suositusten käsittely	5
4.	HAVAINNOT TILINTARKASTUKSEN RAPORTEISTA 2024	6
5.	KAUPUNGIN TALOUDEN TASAPAINOISUUS	6
6.	TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	7
6.1.	Toiminnalliset tavoitteet	8
6.1.1.	Yleiset tavoitteet.....	8
6.1.2.	Sivistys- ja hyvinvointipalvelut.....	9
6.1.3.	Elinvoima	9
6.1.4.	Tila- ja infrapalvelut	10
6.1.5.	Konsernin toiminnalliset tavoitteet	10
6.2.	Toiminnallisten tavoitteiden arviointi	10
6.3.	Taloudellisten tavoitteiden arviointi	11
7.	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE	12
8.	ALLEKIRJOITUKSET	13
9.	LIITTEET.....	14
9.1.	Tarkastuslautakunnan tehtävät.....	14
9.2.	Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma vuosille 2021–2025 (päivitetty 13.9.2023)	16
9.3.	Tarkastuslautakunnan työohjelma 2024–2025	18

ÄHTÄRIN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2024

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Tarkastuslautakunnalla oli valtuustokauden viimeinen seurantavuosi. Se oli täynnä tapahtumia. Syksyllä koimme tilapäisen valiokunnan toimintaa. Se asetettiin ilmenneen poliittisen epäluottamuksen vuoksi koko kaupunginhallituksen ja tarkastuslautakunnan puheenjohtajiston erottamista varten. Työskentelyn seurauksena puolet tarkastuslautakunnan jäsenistä vaihtui. Tyytyväisiä voimme olla siitä, että osaavat koko kauden vakiojäseneet ja sihteeri ovat kokemuksellaan tukeneet uusia tulijoita työskentelyssä.

Toimikauden painopistealue vuodelle 2024 oli sivistys ja hyvinvointipalvelut. Edellinen puheenjohtaja totesi, että vuosi 2023 tullaan muistamaan tilinpäätöksen merkittävästä alaskirjauksista kaupungin taseessa. Nyt myös vuosi 2024 jää mieliin samasta syystä. Vuoden 2023 tilinpäätöksen alaskirjatuista eläinpuistoyhtiöiden saatavista tehtiin erillinen sisäinen tarkastus. Yhtiöt hakeutuivat yrityssaneeraukseen ja Snowpanda teki konkurssin. Nyt tehtävät alaskirjaukset koostuvat saamatta jäävistä suorituksista.

Tarkastuslautakunta on huomautellut koko neljän vuoden ajan kasvavista tytäryhtiöiden saatavista. Nyt on tultu siihen, että tilintarkastaja totesi alaskirjaukset tarpeellisiksi. Tarkastuslautakunta toivoo, että sen huomioihin vastaisuudessa reagoidaan, sillä tehtävä työ on yhteiseksi parhaaksi. "Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen ja arvioinnin järjestämistä varten" (kuntalaki 121 §).

Vuoden 2023 tilinpäätöksen alaskirjauksien vuoksi tehty talouden tasapainottamisohjelma ei riitä kattamaan nyt tehtyjä alaskirjauksia. Joudumme pohtimaan lisää säästöjä. Meillä on kuitenkin valmiiksi saavutettuja hyviä asioita: terve yhtenäiskoulu ja uusi uimahalli. Vuoden aikana saimme myös hallintoon uusia voimia kaupunginjohtaja ja talousjohtaja, sekä vuoden 2025 alkupuolella uusi hallintopäällikkö.

Taloutta olemme ennenkin joutuneet tasapainottamaan. Se on vienyt vuosia, mutta aina on selvitty. Nyt vain pitää yhdessä ajatella, että kaikessa mitä tehdään, toimitaan taloudellisesti. Koskaan ei liikaa painoteta keskusteluyhteyden ja avoimen tiedonvaihdon tärkeyttä niin myös tarkastuslautakunnan toiminnassa.

Tämän valtuustokauden myötä kiitokset ovat paikallaan kaikille Ähtärin kaupungin hyväksi toimineille uusille ja vanhoille viranhaltijoille unohtamatta myöskään tilintarkastajaamme. Yhdessä eteenpäin.

Arja Ollikainen
Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. TARKASTUSLAUTAKUNTA 2021-2025

2.1. Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 30.8.2021 (§63) valinnut tarkastuslautakunnan toimikaudeksi 2021–2025 seuraavat jäsenet ja varajäsenet:

varsinainen jäsen:

henkilökohtainen varajäsen:

Jukka-Pekka Kiilunen (8.5.2023 saakka)	Pirjo Talonen
Joakim Siirilä (8.5.2023 – 2.9.2024)	Pirjo Talonen
Jussi Hietaniemi (2.9.2024 alkaen)	Pirjo Talonen
Helena Hautakangas (13.12.2021 saakka)	Ari-Pekka Ström
Pirjo Pälvi (13.12.2021 alkaen)	Ari-Pekka Ström
Katriina Savola	Mikko Savola
Jarkko Salo (21.10.2024 saakka)	Jari Lind
Hannu Järvenpää (21.10.2024 alkaen)	Jari Lind
Liivia Viita-aho (2.9.2024 saakka)	Marjut Suoverinaho
Arja Ollikainen (2.9.2024 alkaen)	Marjut Suoverinaho
Allan Roth	Anu Huhtinen

Lautakunnan puheenjohtajana on toiminut Jukka-Pekka Kiilunen 8.5.2023 saakka, Joakim Siirilä ajalla 8.5.2023-2.9.2024 ja Arja Ollikainen 2.9.2024 alkaen. Varapuheenjohtaja on ollut Helena Hautakangas 13.12.2021 saakka ja Jarkko Salo ajalla 13.12.2021-21.10.2024 ja Jussi Hietaniemi 2.9.2024 alkaen. Pöytäkirjanpitäjänä toimi Marjo Mäkipelto.

Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 20.6.2022 §51 valinnut kaupungin tilintarkastusyhteisöksi toimikaudeksi 2022–2025 Oy SK-Reviisorit Ab:n, jonka nimeämänä vastuullisena tilintarkastajana toimi tilintarkastaja Ilari Karhu. Vuoden 2024 tarkastussuunnitelma on esitelty tarkastuslautakunnalle 2.10.2024.

2.2. Tarkastuslautakunnan työskentely

Vuonna 2023 tarkastuslautakunnalla oli yhteensä yhdeksän (9) kokousta.

Tarkastuslautakunta on laatinut lautakunnan arviointisuunnitelman vuosille 2021–2025 (liite 9.2.) ja työohjelman vuosille 2022–2024 (liite 9.3.). Lautakunta on päättänyt sisäisestä työnjaostaan nimeämällä kullekin jäsenelle lautakunnan, jonka pöytäkirjoja jäsen seuraa.

Pöytäkirjojen seurannan työnjako:

Kaupunginhallitus

Joakim Siirilä 2.9.2024 saakka
Arja Ollikainen 2.10.2024 alkaen
Pirjo Pälvi

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Jarkko Salo 21.10.2024 saakka
Liivia Viita-aho 2.9.2024 saakka
Jussi Hietaniemi 2.10.2024 alkaen
Hannu Järvenpää 4.11.2024 alkaen

Tekninen lautakunta

Katriina Savola
Allan Roth

Tarkastuslautakunta seuraa koko toimikautensa ajan talouden tasapainottamisohjelman toteutumista. Tämän tarkastusvuoden aikana tarkastuslautakunta tutustui painopistealueiden tulosityksiköiden toimintaan ja puitteisiin kuulemalla ja keskustelemalla vastuuhenkilöiden kanssa lautakunnan kokouksissa. Tarkastuslautakunnan nimeämä painopistealue vuodelle 2024 oli sivistys- ja hyvinvointipalvelut.

Tarkastuslautakunta on kokouksissaan kuullut eri sektoreiden ja alueiden vastuuhenkilöitä koskien tilikautta 2024 seuraavasti:

- Rakennuttaja- ja kiinteistöpäällikkö Tuomas Collin	24.1.2024
- Kirjanpitäjä Jaana Kallio	22.2.2024
- Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Leena Mäenpää	24.4.2024
- Kaupunginjohtaja Perttu Sonninen	2.10.2024
- Talousjohtaja Sirpa Soukka	4.11.2024
- Hallintojohtaja Seppo Karjala, osavuosisikatsaus	4.11.2024
- Luottamusmiehet ja työsuojeluvaltuutetut	9.12.2024
- Sivistys- ja henkilöstöjohtaja Eija Kuoppa-aho	13.1.2025
- Vapaa-aika ja hyvinvointipäällikkö Anu Paalanen	13.1.2025
- Rehtori Anne Luodeslampi	5.2.2025
- Rehtori Marika Pienimäki	5.2.2025
- Tilintarkastaja, väliraportti	5.2.2025
- Koulunjohtaja Markus Kivistö	14.4.2025
- Sivistys- ja henkilöstöjohtaja, henkilöstökertomus	14.4.2025
- Talousjohtaja, tilinpäätös	14.4.2025

3. EDELLISEN VUODEN ARVIONTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tarkastuslautakunta jätti edellisen arviointikertomuksen vuodelta 2023 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi 6.6.2024. Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden arviointikertomus ja siihen kirjatut havainnot ja esitykset kaupunginvaltuusto käsitteli 17.6.2024. Kaupunginhallitus esitti 7.10.2024 kaupunginvaltuustolle vastineen tarkastuslautakunnan arviointikertomuksesta 2023. Kaupunginvaltuusto käsitteli vastineen 21.10.2024. Tarkastuslautakunta merkitsi tiedoksi kaupunginhallituksen antaman vastineen arviointikertomuksesta 9.12.2024.

Tarkastuslautakunta arvioi, mitä vaikutuksia tarkastuslautakunnan vuotta 2023 käsittelevässä arviointikertomuksessa esittämällä ohjeilla ja suosituksilla on ollut. Vaikutuksia arvioitiin selvittämällä, mihin suositusten mukaisiin toimenpiteisiin toimialoilla on ryhdytty vuonna 2024. Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että tarkastuslautakunnan tehtävänä, kuten myös arvioinnissa tehtyjen huomioiden ja suositusten, on toimia koko kaupungin, mutta erityisesti hallinnon ja johdon tukena.

3.1. Vuoden 2023 arviointikertomuksen suositusten käsittely

Tarkastuslautakunta on kehottanut johtoa selvittämään ratkaisu vaarallisiin työyhdistelmiin, käyttöoikeuksiin ja niistä syntyviin riskeihin sekä huomioimaan tilintarkastajan ohjeistuksen niiden suhteen jo vuoden 2021 arviointikertomuksessaan. Nämä työyhdistelmät on kaupunginhallituksen vastineessa 13.12.2023 ilmoitettu tarkistettavan uuden palkka- ja hr-ohjelman käyttöönoton myötä. **Tarkastuslautakunta pyytääkin selvityksen, kuinka asia on otettu huomioon nyt, kun uusi palkka ja hr-ohjelma on otettu käyttöön.**

Tilinpäätöksen luku 4.8.2 konsernivalvonnan järjestämisestä on samalla tekstillä vuodesta toiseen. Tarkastuslautakunnan mielestä sen myötä konsernivalvonnan toteutumista on edelleen kuvattu liian niukasti. Konsernivalvonnan osalta tulisi kommentoida myös seurannasta, eli miten sitä on vastuutettu kunnan toimielimille. Toimintakertomuksessa tulisi arvioida kokonaisuutena konsernin tulevaa kehitystä. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä tulisi sisältää vuosittain tehdyt toimenpiteet. Tämän tilinpäätösosion tulisi olla selkeämpi ja tuoda paremmin esille vuosittaista konsernivalvonnan seuranta, jossa voisi esimerkiksi tuoda esille konsernivalvonnan seurantaan perustetun työryhmän kokoontumisia ja sen käsittelemiä pääaiheita. Konsernin osalta tavoitteita ja mittareita ei ole selkeästi tuotu esille edelleenkään vuoden 2024 tilinpäätöksen toteutumisvertailussa. Tarkastuslautakunta kehottaa edelleen panostamaan tilinpäätöksen selkeyttämiseen mainitun luvun osalta.

Tarkastuslautakunta on seurannut myös vuonna 2024 konsernivalvonnan kehittymistä. Tarkastuslautakunta näkee kaupunkikonsernin valvonnan työryhmän toiminnan olleen hyödyllistä.

Tarkastuslautakunta on edellisissä arviointikertomuksissaan vaatinut, että aloitetaan käyttöomaisuuden inventointi sekä luodaan selkeä toimintaohje säännölliseen toimintaan. Tarkastuslautakunta on tarkoittanut käyttöomaisuuden inventoinnilla omaisuuden luettelointia esimerkiksi yli 500e arvoisista yksittäisistä koneista ja laitteista tai muusta käyttöomaisuudesta. Kaupunginhallitus on vastineessaan ilmoittanut, että inventoinnin suorittamista tarkastellaan vuoden 2025 aikana. Tarkastuslautakunta odottaa inventoinnin edistyvän.

4. HAVAINNOT TILINTARKASTUKSEN RAPORTEISTA 2024

Tilintarkastuksen raporteissa on suosituksia, joiden tavoitteena on parantaa sisäisiä prosesseja ja välttää sisäisen valvonnan puutteita, jotka saattavat johtaa oleellisiin taloudellisiin menetyksiin ja virheisiin. Tämän vuoksi **tilintarkastajan raporteissa esitetyt suositukset tulee huomioida ja niihin tulee reagoida.**

Jo vuoden 2022 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta on huomauttanut seuraavasti: Tarkastuslautakunta kehottaa johtoa selvittämään ratkaisun vaarallisiin työyhdistelmiin, käyttöoikeuksiin ja niistä syntyviin riskeihin sekä huomioimaan tilintarkastajan ohjeistuksen niiden suhteen. Vaarallisia työyhdistelmiä esiintyy edelleen ostolaskujen ja palkanmaksun käsittelyssä.

Tarkastuslautakunta on huolissaan, että konsernilaskennan osalta ei ole käytössä dokumentoituja kontrolleja, joilla varmistettaisiin konsernitilinpäätöksen ja konsernin rahoituslaskelman oikeellisuus. Tilintarkastaja on raportissaan esittänyt syitä, joiden vuoksi konsernin kirjanpitoon on tehtävä parannuksia. Raportin mukaan konsernin rahoituslaskelmassa havaittiin olennaisia virheitä ja sen myötä tarkastuslautakunta edellyttää rahoituslaskelman oikeellisuutta. Kirjanpidon ohjeeksi lautakunta ehdottaa, että etenkin konsernin osalta olisi hyvä tehdä harjoitus- tai varmistuslaskelmia esimerkiksi Excelin avulla.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa on **aina** meneteltävä hankintalain mukaan. Kynnysarvon ylittävästä palvelusopimuksesta tulee hankintalain mukaisesti julkaista tarjouspyyntö Hilmassa. Esimerkiksi työterveyspalveluiden markkinakartoitus ei vastaa tarjouspyynnön julkaisemista Hilmassa eikä suoraan täytä hankintalain mukaista kilpailuttamisveloitetta.

5. KAUPUNGIN TALouden TASAPAINOISUUS

Ähtärin kaupungin tilikauden tulos 31.12.2024 on -2 809 497,43 euroa alijäämäinen, ja alijäämää vielä kasvatti toistamiseen pitkäaikaisten lainasaamisten alaskirjaukset. Kumulatiivinen alijäämä 31.12.2024 oli -5 438 353,61 euroa.

Tarkastuslautakunta haluaa huomioida, että Kuntalain 118 §:n mukainen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä

konsernitilinpäätöksessä vähintään -1.000,00 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään -500,00 euroa. Tilinpäätöksessä 2023 konsernitaseen kertynyt alijäämään oli -995,00 euroa per asukas ja tilinpäätöksessä 2024 se on -1 881,00 euroa. Ähtärin kaupungin talous on siis Kuntalain 118§:n mukaisesti erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa. **Tervehdyttämistoimenpiteitä on kuitenkin vuoden 2024 lopulla suunniteltu ja tarkastuslautakunta haluaakin painottaa, että kukin toimielin ja tytäryhtiö toimeenpanee suunnitellut säästötoimenpiteet mahdollisimman pian.**

Ähtärillä on 12 tytäryhtiötä, jotka yhdistellään konsernitilinpäätökseen. Tytäryhtiöiden yhteenlaskettu tappio tilikaudelle on -2 458 000 euroa. Tytäryhtiöiden lisäksi konsernitilinpäätökseen yhdistellään Ähtärin kuntayhtymät omistusosuuksien suhteessa. Eri kuntayhtymien osuus kuntakonsernin tuloksesta oli + 198 000 euroa. Kokonaisuudessaan kaupunkikonsernin tulos vuodelta 2024 on -4 532 000 euroa alijäämäinen ja konsernin kertynyt alijäämä yhteensä laskettuna on -9 819 000 euroa. Alijäämä on edelleen kasvanut vuodesta 2023.

Kuntakonsernin talouden tasapaino on epävarmaa erityisesti tytäryhtiöiden kannattavuuden osalta. Ähtärin Eläinpuisto Oy ja Hotelli Mesikämmen Oy ovatkin yrityssaneerauksessa, jonka myötä toiminnan taloudellinen arviointi on tarkastelussa. Tarkastuslautakunnan on syytä seurata jatkossakin tarkasti konsernivalvonnan kehittymistä.

Vuoden 2023 alaskirjausten osalta aineistojen saaminen tarkastuslautakunnalle oli erittäin haastavaa. Tarkastuslautakunta toivookin, että jatkossa voidaan tehdä sujuvampaa yhteistyötä hallinto-osaston, talousosaston, tilintarkastajan ja tarkastuslautakunnan välillä ja näiden kaikkien osapuolten kesken.

6. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Ähtärin kaupunginvaltuusto on 13.12.2021 §101 hyväksynyt uusimman strategian vuosille 2022–2025. Strategia on laadittu edellistä selkeämmäksi ja tiiviimmäksi, jossa tavoitteet ja niiden mittarit on esitetty helposti luettavassa muodossa. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaan tavoitteena on pysyä myös talousarviossa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2024 tilinpäätös on suurimmaksi osaksi laadittu strategian, tavoitteiden ja mittareiden mukaisesti. Tavoitteet on asetettu selkeästi, mutta tilinpäätös on kuitenkin kokonaisuudessaan edelleen rakenteeltaan sekava ja vaatii vielä selkeyttämistä. **Tarkastuslautakunta suosittelee, että seuraavan vuoden tilinpäätöksen muotoilua selkeytetään edelleen.** Strategiaa tulee tarkastella vuosittain, jolloin toiminnan ohjaaminen strategian kautta saadaan näkyvämmäksi.

Tarkastuslautakunta kehotti vuoden 2023 arviointikertomuksessaan täydentämään sisäisten valvonnan järjestämisen taulukoiden tunnistetut riskit osion kaikilta toimialoilta. Tarkastuslautakunta on tyytyväinen, että tämä asia on korjattu vuoden 2024 tilinpäätöksen osalta.

6.1. Toiminnalliset tavoitteet

Seuraavissa taulukoissa tarkastuslautakunta peilaa tilinpäätöksen toiminnallisten tavoitteiden esittämistä strategiaan ja siihen kirjattuihin tavoitteisiin sekä niiden esittämiseen selkeästi myös tilinpäätöksessä.

Tarkastuslautakunta on tarkastellut toiminnallisia tavoitteita valittujen mittareiden arvioitavuuden kautta vertailemalla, onko seurattaviin mittareihin annettu tuloksia. Vain seuraamalla strategiassa valittujen mittareiden toteutumista voidaan tehdä strategian mukaista toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen arviointia.

6.1.1. Yleiset tavoitteet

Tavoite ja mittari	Tarkastuslautakunnan arviointi
Ähtäri-brändin vahvistaminen: imago ja tunnettavuus, esiintyvyys mediassa.	Kehitettävää: uusi brändi etsinnässä, markkinointi on murroksessa
Kehittyvä kaupunkikonserni: kiinteistöjohtamisjärjestelmä ja yritysten yhteistyö.	Kehitettävää: kuntalainmukaiset tunnusluvut eivät ole avattuna, tähän pieni yhteenveto tunnusluvuista.
Omaisuuksien hankinta ja hoito Yhteistyö paikallisten yritysten kanssa	Ok, mittaroitavissa (ei kuitenkaan strategia pohjassa)
Kestävä kaupunkisuunnittelu: edistetään kaavoituksella.	Kehitettävää: kaavoitusten läpimenoaika? (ei kuitenkaan strategia pohjassa)
Tehokas ja laadukas kustannusrakenne: Kuntalain mukaisten tunnuslukumittareiden arvot täyttyvät / ylittävät tavoitteet.	Hyvä: tunnuslukumittareiden arvot selvästi taulukoituna. Kehitettävää: tunnuslukumittareiden tavoitellut arvot eivät toteutuneet
Hyvinvoivat ja terveet kuntalaiset: toteutetut palautekyselyt hyvinvointikertomus	Kehitettävää: sote palveluiden kulurakenteen kehitys ja asukaskyselyiden lukumäärä ilmoittamatta.
Innostava työnantaja	Kehitettävää: Avointen työpaikkojen määrä ja niihin hakaneiden määrä vuonna 2024?
Energinen henkilöstö, sairauspoissaolot	

Kehittyvät hyvinvointi- ja oppimisympäristöt: oppilasmäärät, harrastajamäärät	Kehitettävää: harrastajamäärien toteuma?
Oikea-aikainen, avoin ja monikanavainen markkinointi ja viestintä	Kehitettävää: tiedotteiden määrän toteuma?
Digitalisaatio palvelutuotannossa	Hyvä

6.1.2. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

Tavoite ja mittari	Tarkastuslautakunnan arviointi
Perusturva: Palveleva sote	Kehitettävää: mittareiden lähipalvelut, jonotusajat ja asiakaskysely seuranta?
Joustava varhaiskasvatus: palvelua on tarjolla ja sitä tarvitaan, palvelu on laadukasta	Kehitettävää: lasten määrä varhaiskasvatuksessa?
Reagoiva koulutustarjonta: laaja koulutustarjonta, uusien koulutilojen rakentuminen	Kehitettävää: mittareiden määrät eli oppilasmäärät, koulutuslinjojen määrä, koulutuslinjojen hakijamäärät?
Innostava vapaa-aikatoimi: aktiivinen kolmas sektori, erilaiset tapahtumat	Kehitettävää: mittarissa asetettujen määrätavoitteiden toteutuminen? Tieto ei ole koottuna taulukon yhteenvedoon.

6.1.3. Elinvoima

Tavoite ja mittari	Tarkastuslautakunnan arviointi
Olemassa olevat ja uudet yritykset	Puute: Elinvoiman osalta strategian mukainen tavoitteiden seuraamisen taulukko puuttuu tilinpäätöksestä kokonaan
Kestävät investoinnit	Puuttuu
Kolmannen sektorin aktiivisuus	Puuttuu

6.1.4. Tila- ja infrapalvelut

Tavoite ja mittari	Tarkastuslautakunnan arviointi
Kestävä kaupunkisuunnittelu: asiakastytytyväisyyskyselyn toteuttaminen, kaavoitukset	Kehitettävää: kaavoituksen läpimenoaika?
Ympäristöt ja vesistöt, puhdas luonto: ympäristön tilan seuranta ja ympäristöhankkeita	Hyvä: asetettujen mittareiden toteutumat on selkeästi esitetty
Palvelevat kulkuyhteydet: toteutettu infranparannushankkeita	Hyvä
Laadukas tontti- ja tilatarjonta: tontteja on tarjolla eri sijainneista ja eri hintaisia, vuokra-asuntojen käyttöaste on korkea, kiinteistöstrategian valmistelut, uusien tilojen rakentamiset	Hyvä

6.1.5. Konsernin toiminnalliset tavoitteet

Tavoite ja mittari	Tarkastuslautakunnan arviointi
Talouden tasapainottaminen ulkoisia rahavirtoja hyödyntäen, tulouttaminen	Puute: Konsernin osalta strategian tavoitteita ei ole taulukoitu eikä niitä ole avattu strategian mukaisesti
Kaupungin omistajaohjaus tytäryhtiöissä	Puuttuu
Tytäryhtiöiden tuottama lisäarvo	Puuttuu
Henkilöstön määrä ja osaaminen vastaavat muuttuviin tarpeisiin	Puuttuu

6.2. Toiminnallisten tavoitteiden arviointi

Toiminnallisten tavoitteiden arviointi on mahdollista selkeän strategian myötä. Strategiassa valitut mittarit tulee olla myös tilinpäätöksessä samassa muodossa selkeästi taulukoituna. **Tämänkin vuoden tilinpäätöksestä osa näistä taulukoista puuttuu kokonaan.** Tämä hankaloittaa tulosten arviointia. Tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on huomioitava mitä mittareita on asetettu ja tuoda niitä vastaavat tiedot selkeästi esille.

Tarkastuslautakunta on pyytänyt ja pyytää edelleen, että tilinpäätöksen uudistamista ja selkeyttämistä jatketaan. Yleisesti tilinpäätöksessä on tarpeen myös pohtia, onko joidenkin kohtien osalta mahdollista esittää asiaa tiivistetymin.

Joiltakin osin tavoitteiden mittarit puuttuvat edelleen kokonaan, vaikka asiasta on mainittu jo edellisessä arviointikertomuksessa. **Tarkastuslautakunta toivookin, että arviointikertomuksen maininnat viedään tarvittavilta osin myös tilinpäätökseen sisältöä tekeville toimielinten osastoille tiedoksi, jotta tarvittavat muutokset päätyvät tilinpäätökseen saakka.** Toteuman esittäminen mittarin mukaisesti on selkeää. Taulukoihin on tarkoitus esittää haluttu tieto selkeästi ja tiivistetysti.

Tarkastuslautakunta toivoo, että konsernin omistajaohjauksessa hallituksella olisi aktiivisempi ja vahvempi rooli. Myös mahdollisilta osin tiedottaminen valtuustolle omistajaohjauksesta lisäisi läpinäkyvyyttä julkisen hallinnon omistamisessa yhtiöissä.

Tarkastuslautakunta ei ole vielä saanut kuittausta ns. Whistleblower-direktiivin täytäntöönpanosta. (Whistleblower-direktiivi eli Euroopan unionin lainsäädännön rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annettu direktiivi (EU) 2019/1937.) Yli 50 työntekijää työllistävillä yksityisen ja julkisen sektorin organisaatioille sekä valtion virastoille asetettiin velvollisuus perustaa sisäinen, luottamuksellinen ilmoituskanava 17.12.2023 mennessä.

Tarkastuslautakunta ehdottaa elinvoiman toiminnallisten tavoitteiden arvioitiin seuraavia mittareita: perustettujen ja lopettaneiden yritysten määrä, tehtyjen yrityskäyntien määrä, montaako yritystä on autettu tuen saamisessa, käynnissä olevien elinvoiman hankkeiden määrä ja nimi, sekä yritysrekisterin kuulumiset.

6.3. Taloudellisten tavoitteiden arviointi

Vertailemalla talousarviota ja vuoden 2024 toteutumia on nähtävissä, että seuraavat tulosalueet ovat ylittäneet arvioidun toimintakatteensa: talous ja ICT osasto -304 700€, kasvu ja elinvoimatyöryhmä n. -276 600€, infrapalvelut n. 54 000€, tilapalvelut n. -1 700 000€. Pääsääntöisesti kaikki ylitykset johtuvat vuoden 2024 tilinpäätökseen tehdyistä alaskirjattavista saatavista, jotka kohdistetaan saatavien tulosalueille. Muiden tulokokonaisuuksien suhteen pysytty suunnilleen talousarvion puitteissa. Kaupungin kokonaistoimintakate oli kokonaisuudessaan alaskirjausten myötä noin -1 526 000 euroa huonompi talousarvioon nähden.

Konserniyhtiöiden osalta huomattavasti odotettua paremman tuloksen oli saavuttanut vain Kiinteistö Oy Ähtärin Sairaalanmäki. Sen sijaan taloudelliset tavoitteet jäivät saavuttamatta Ähtärin Energia ja Vesi Oy:llä, Ähtärin Kiinteistöhuolto Oy:llä, Kiinteistö Oy Ähtärin vuokratiloilla, Ähtärin Liikunnan Tuki Oy:llä, Hotelli Mesikämmen Oy:llä sekä Ähtärin Eläinpuisto Oy:llä. Näistä merkittävimmin alijäämäisiä olivat Hotelli Mesikämmen Oy ja Ähtärin Eläinpuisto Oy. Kokonaisuudessaan konsernin tilikauden tulos oli -4 210 000 euroa alijäämäinen ja siten vielä yli 3 020 000 euroa huonompi kuin edellisvuonna. **Tarkastuslautakunta painottaa yhä edellä mainittujen yhtiöiden tilanteen seuraamista ja perustetun työryhmän aktiivista työskentelyä ja tiedottamista.**

7. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle konsernin ohjaamista tulee kehittää ja uudistaa olennaisella ja perusteellisella tavalla. Omistajapolitiikka ja konserniohje ohjaavat kuntakonserniin kuuluvia tytäryhteisöjä. **Tytäryhteisöjen heikko taloudellinen tilanne on syytä ottaa vakavasti. Tarkastuslautakunta esittää, että tilitarkastajan raporttien mukaiset huomautukset korjataan kaupungin ja konsernin kirjanpidossa. Tarkastuslautakunta toivoo myös konserniohjeen päivittämistä.**

Tarkastuslautakunta haluaa, myös että arviointikertomuksessa esitetyt huomiot viedään tarpeellisilta osin myös toimielimiin tiedoksi ja tarvittavat muutokset siten käytäntöön saakka. Strategian mukaiset tavoitteet on tuotava esille tilinpäätökseen niin eri toimielinten kuin myös konsernien osalta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupungin eri toimielimet tiedostavat kunkin toimielimen tehtävät, oikeudet, velvollisuudet ja merkityksen kuntaorganisaatiossa.

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2024 kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista kaupunginhallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä vuoden 2025 lokakuun loppuun mennessä valtuuston kokouksessa. Tarkastuslautakunta pitää määräajan asettamista tärkeänä, jotta hallituksen lausuntoa ja valtuuston sen pohjalta antamaa ohjeistusta voidaan hyödyntää seuraavassa talousarviokäsittelyssä, tilinpäätöksessä ja toimintojen kehittämisessä.

8. ALLEKIRJOITUKSET

ÄHTÄRIN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Ähtärissä 10.06.2025

*Arja Ollikainen
puheenjohtaja*

*Jussi Hietaniemi
varapuheenjohtaja*

*Pirjo Pälvi
jäsen*

*Katriina Savola
jäsen*

*Allan Roth
jäsen*

*Hannu Järvenpää
jäsen*

9. LIITTEET

9.1. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Tarkastuslautakunnan tehtävistä säädetään Kuntalain (10.4.2015/410) 14 luvun §121 sekä Ähtärin kaupungin hallintosäännön (20.6.2022) 10 luvussa. Tarkastuslautakunta on Kuntalain mukainen lautakunta, jonka valtuusto asettaa toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten.

Kuntalain §121 mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1. Valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.
2. Arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.
3. Arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.
4. Huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.
5. Valvoa 84§ säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.
6. Valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnan hallintosääntömallin §72 (Kuntaliitto 2021) mukaan kuntalaissa säädettyjen tehtävien lisäksi, tarkastuslautakunnan on:

1. Seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi.
2. Huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.
3. Tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksen mukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Kunnanhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi kunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä. Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aiheita.

Tilintarkastuksen päämääränä on tarkastustietoa tuottamalla varmistaa Ähtärin kaupungin (hallintosääntö 20.6.2022 §65–72):

- hallinnon ja taloudenhoidon laillisuutta
- sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan toimivuutta
- kirjanpidon ja muun laskentatoimen oikeellisuutta ja riittävyttä
- tilinpäätöksen ja sen keskeisen talous- ja tulostiedon oikeellisuutta ja riittävyttä
- tilinpäätösten merkittävien poikkeamien selvittäminen
- valtionosuuksien käytön perusteita ja oikeellisuutta
- Kuntalain §122 on määritellyt tilintarkastajan tehtävät.

Kuntalain §122 Tilintarkastus:

Valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkistamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka tulee olla julkishallinnon ja –talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä yhteisö (JHTT-yhteisö) ja vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi julkishallinnon ja –talouden hyväksytty tilintarkastaja (JHTT-tilintarkastaja). Tilintarkastajat toimivat tehtävissään virkavastuulla. Tilintarkastusyhteisö voidaan valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten.

Tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä. Tilintarkastajana ei saa toimia henkilö, joka §75 mukaan ei ole vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan.

Kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

9.2. Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma vuosille 2021–2025 (päivitetty 13.9.2023)

Arviointityön suorittamisen perusteet

Tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin tulokset raportoidaan valtuustolle osoitetussa arviointikertomuksessa sekä mahdollisissa väliraporteissa. Arvioinnin lautakunta toteuttaa käyttämällä muun muassa seuraavia toimintatapoja:

1. Tarkastuslautakunta seuraa kunnan toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden toimintaa. Lautakunta sopii keskinäisellä työnjaolla eri toimielinten hallinnon seuraamisesta sekä kerää tietoja palvelutoiminnan toimivuudesta ja tavoitteiden toteutumisen tilanteesta. Salassa pidettävän aineiston käytettäväksi saamisesta lautakunta päättää erikseen.

Lautakunnan jäsenten hallinnon seurantavastuu on seuraava:

ELIN/LAUTAKUNTA	TARKASTUSLAUTAKUNNAN JÄSENET
KAUPUNGINHALLITUS	Arja Ollikainen ja Pirjo Pälvi
SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA	Jussi Hietaniemi ja Hannu Järvenpää
TILA- JA INFRAPALVELUIDEN LAUTAKUNTA	Katriina Savola ja Allan Roth

2. Lautakunta pyytää kaupungin organisaatiolta erikseen päätettäviä selvityksiä toiminnasta arvioinnin tueksi (esimerkiksi toimialojen itsearviointien yhteenvetoja, asiakaspalauteyhteenvetoja ja mahdollisia sisäisen tarkastuksen yhteenvetoraportteja, laatuauditointeja, palveluiden prosessikuvauksia, talouden ja toiminnan seurantaraportteja, osavuositarkastukset, kuntayhtymien arviointikertomukset).
3. Kokouksiin kutsutaan tarvittaessa kaupungin/arvioitavan kohteen viranhaltijajohdon lisäksi luottamushenkilöjohtoa, henkilökunnan edustajia, tytäryhtiöiden edustajia ja mahdollisia muita sidosryhmän edustajia selvittämään omasta näkökulmastaan arviointikohteen toimintaa, tavoitteita ja niiden toteutumista. Tarvittaessa haastateltaville jaetaan ennakkoon täytettäväksi arviointilomake toimialan /vastuualueen toiminnasta ja taloudesta. Lomake ei ole julkinen eikä sitä liitetä pöytäkirjaan.
4. Lautakunta tekee tutustumis- ja arviointikäyntejä kunnan hallintokuntiin /toimipisteisiin ja muihin palvelupisteisiin työohjelman mukaisesti. Tarvittaessa käydään tutustumassa tytäryhteisöihin.
5. Arvioitavan vuoden tilinpäätös toimintakertomuksineen on asiakirja, josta ilmenevien tietojen perusteella arviointi ensisijaisesti suoritetaan.

6. Tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteisarviointeja esim. seutukunnan muiden kuntien kanssa yhteisesti järjestettyjen toimintojen osalta.

Lautakunnan jäsenten toimintavalmiuksien kehittämistä tuetaan mm. osallistumalla alan koulutuksiin.

Tilintarkastuksen toteutumisen seuranta

Tilintarkastajan vuotuinen työohjelma annetaan tarkastuslautakunnalle tiedoksi. Tilintarkastaja raportoi vuoden aikana sopimuksen mukaisesti työohjelman toteutumisesta sekä olennaisista havainnoista. Yhteenveto koko vuoden tarkastuksista tehdään tilintarkastuskertomuksen yhteydessä.

Tilintarkastajan valtuustokauden suunnitelmat ja vuosittaiset työohjelmat laaditaan siten, että ne tukevat kunnan tarkastustoimen laaja-alaista ja asianmukaista toteutumista. Tilintarkastuksen työn lähtökohtana on kaupungin toimintaorganisaatio ja -ympäristö ja niihin liittyvät olennaiset riskit. Riskienkartoituksen avulla määritellään tarkastuksen painopistealueet tarkastustyön perustaksi.

Tarkastussuunnitelman ja vuotuisten työohjelmien käsittelyn yhteydessä tarkastuslautakunta arvioi myös tarkastukseen käytössä olevien resurssien riittävyyttä.

Tarkastuslautakunnan toimikauden 2021–2024 painopistepistealueet:

TILIKAUSI	PAINOPISTEALUE
2021	Kaupungin ja konsernin hallinto ja talous, elinvoima
2022	Kaupungin ja konsernin hallinto ja talous, elinvoima
2023	Tila- ja infrapalvelut
2024	Sivistys- ja hyvinvointi

9.3. Tarkastuslautakunnan työohjelma 2024–2025

Tarkastuslautakunnan vuosikello, aiheet ja kuultavat tarkentuvat aina vuoden mittaan.

1/2024 Tammikuun kokous

- Tila- ja infrapalveluiden toimialajohtaja
- tilintarkastajan väliportti
- Arviointikertomuksen vuodelta 2023 laadinnan aloittaminen

2/2024 Helmikuun kokous

- Pääkirjanpitäjän kuuleminen
- Arviointikertomuksen laadintaa

3/2024 Maaliskuun kokous

- Tilinpäätösten aikataulujen tilannekatsaus
- Arviointikertomuksen laadintaa

4/2024 Huhtikuun kokous

- Henkilöstökertomus 2023, henkilöstöjohtaja
- Kaupunginhallituksen puheenjohtajan kuuleminen
- Tilinpäätös vuodelta 2023, talousjohtaja
- Tilintarkastajan loppuraportti
- Tilintarkastajan tilintarkastuskertomus

5/2024 Kesäkuun kokous

- Tilintarkastajan tilintarkastuskertomus
- Tilinpäätös vuodelta 2023
- Arviointikertomuksen 2023 hyväksyminen

6/2024 Kevätkauden päätöskokous

- Tilinpäätöksen hyväksyminen vuodelta 2023

7/2024 Lokakuun kokous

- Kaupunginjohtajan kuuleminen
- Tilitarkastajan tarkastussuunnitelma vuodelle 2024
- Tarkastuslautakunnan työsuunnitelma 2024–2025

8/2024 Marraskuun kokous

- Talousjohtajan kuuleminen
- Osavuosikatsaus
- Sidonnaisuuksien tarkastaminen

9/2024 Joulukuun kokous

- Luottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen kuuleminen
- Kaupunginhallituksen arviointikertomuksen 2023 vastineen tarkastelu
- Tilintarkastuksen hinnantarkistus
- kevään kokousaikataulujen suunnittelu

2025

1/2025 Tammikuun kokous

- Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden yhteenvetokierros: viranhaltijoiden kuuleminen
- Arviointikertomuksen 2024 laadinnan käynnistäminen

2/2025 Helmikuun kokous

- Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden yhteenvetokierros: viranhaltijoiden kuuleminen
- Sisäisen tarkastuksen raportti
- Tilintarkastajan väliraportti
- Arviointikertomuksen laadintaa

3/2025 Huhtikuun kokous

- Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden yhteenvetokierros: viranhaltijoiden kuuleminen
- Henkilöstökertomus 2024, henkilöstöjohtaja
- Tilinpäätös vuodelta 2024, talousjohtaja
- Arviointikertomuksen laadintaa

4/2025 Kesäkuun kokous

- Tilintarkastajan loppuraportti
- Tilintarkastajan tilintarkastuskertomus
- Tilinpäätöksen 2024 hyväksyminen, Esitys valtuustolle hallituksen vastuuvapauden myöntämisestä tarkasteltavalta tilikaudelta
- Arviointikertomuksen 2024 hyväksyminen

5/2025 Kesäkuun toinen kokous, Kevätkauden päätöskokous

jatkettiin edellisen kokouksen aiheiden käsittelyä.

- Tilintarkastajan loppuraportti
- Tilintarkastajan tilintarkastuskertomus
- Tilinpäätöksen 2024 hyväksyminen, Esitys valtuustolle hallituksen vastuuvapauden myöntämisestä tarkasteltavalta tilikaudelta
- Arviointikertomuksen 2024 hyväksyminen
